

HUISZWALUWTELLING 1979

P.W. Dieperink

Inleiding: Naar aanleiding van het grote succes van de in 1978 georganiseerde huiszwaluwteelling werd in 1979 het Gooi en omstreken wederom uitgekamd op de bekende bolvormige nesten, grotendeels door dezelfde tellers. Het doel hiervan was om een nog beter overzicht te krijgen van de verspreiding in ons werkgebied (immers, niet alle gebieden waren even goed geteld in '78, sommige zelfs in 't geheel niet), meer inzicht te krijgen in de nestplaatskeuze van de huiszwaluw en tenslotte iets te weten te komen over het aantalsverloop over meerdere jaren.

Ook in 1980, dus dit jaar, is het de bedoeling dat deze telling herhaald wordt.

Methode: De opzet van de telling was dezelfde als die van de voorgaande: het Gooi en omstreken werd ingedeeld in ongeveer 25 telgebieden, die elk door 1 of meerdere tellers werd onderzocht op huiszwaluwnesten in de periode juni - september (in de meeste gebieden werd tussen half juli en half augustus geteld). Hierbij werden op de telformulieren de gevonden nesten met de bijbehorende adressen ingevuld en, indien mogelijk, werd ook vermeld of de nesten wel of niet bewoond werden door huiszwaluwen.

In de praktijk bleek al snel dat het controleren van de nesten op bezetting een tijdrovende zaak was, zodat maar weinig tellers er op gelet hebben. Gevraagd werden verder nog de windrichting van het nest en of het huis/gebouw vóór of na 1960 gebouwd was.

Resultaten: Zoals al snel bleek, toen de eerste telresultaten binnen waren, zijn de aantallen gevonden nesten in veel telgebieden lager dan in 1978. Het duidelijkst wordt dit geïllustreerd door de telresultaten van de Gemeente Huizen, waar van alle gemeenten de meeste huiszwaluwen broeden, en welke in beide jaren nauwkeurig geteld is. Werden hier in 1978 nog 221 nesten gevonden, in 1979 waren dit er maar 167. In andere gebieden werden weer duidelijk méér nesten gevonden, maar het lijkt onverstandig om dan te zeggen dat er dan ook altijd méér huiszwaluwen hebben gebroed. Immers, de meeste tellers zullen in 1979 meer aandacht hebben geschonken aan wijken, gebieden of gebouwen die zij het jaar daarvoor minder nauwkeurig geteld hadden. Voor de rest zullen de meeste plaatsen, waar in 1978 nesten gevonden werden, in 1979 wel gecontroleerd zijn, met uitzondering van Vreeland, Hollandsche Rading en Muiden, waar in het geheel niet geteld werd, en Eemnes, welke gemeente gedeeltelijk gedaan werd. Van Nieuwersluis en Muiderberg kwamen nog resultaten na van de telling in 1978. Deze zijn in tabel I verwerkt, zodat het totaal aantal gevonden nesten van 1978 hoger wordt dan uit het verslag in Korhaar nr. 3, 13e jaargang, blijkt. In 1978 werden er, zoals Tabel I laat zien, 1039 nesten geteld en 1127 geschat. Voor 1979 zijn deze aantallen 927 en 1067.

Uitgaande van 1 nest = 1 broedpaar kom je dan op 1100 - 1200 broedparen voor 1978 en 1000 - 1100 voor 1979.

Voor geheel Nederland zijn al eerder globale tellingen gedaan. Aan het eind van de jaren zestig kwam men tot een aantal broedparen tussen de 70.000 en de 100.000. Dit aantal daalde later iets tot naar schatting 77.000 broedparen in de Atlas-periode ('73-'77).

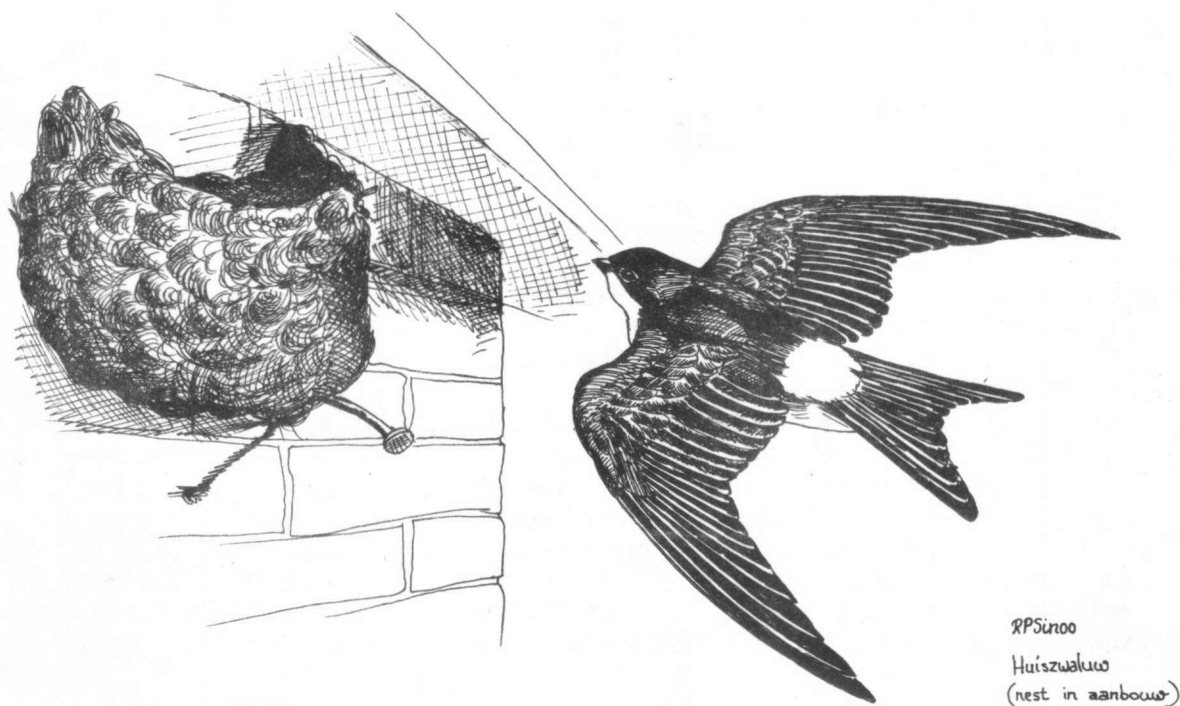
Gemiddeld genomen over geheel Nederland is dit 50 paar per $5 \times 5 \text{ km}^2$ - blok. Ons huiszwaluwen-telgebied is globaal 13 van deze zogenaamde Atlas-blokken groot, dus dat zou 650 broedparen geven bij de landelijke dichtheid. Er werden naar schatting gemiddeld 1100 broedparen over beide jaren gevonden, dus de dichtheid van huiszwaluwen is in het Gooi en omstreken duidelijk hoger dan die van geheel Nederland. Gezien het karakter van ons gebied is dat niet zo vreemd maar daar staat tegenover, dat het ontbreken van geschikt bouw materiaal voor het nest hier soms een beperkende factor is.

►

TABEL I Per gemeente het aantal gevonden en geschatte huiszwaluwnesten in 1978 en 1979 en de eventuele voorkeurswindrichting in die gemeente.

Gemeente/plaats	1979 aantal nesten geteld -- schatting		1978 aantal nesten geschat - schatting		voorkeurs- windrich- ting
Blaricum	55	55	46	46	N
Laren	2	2	2	2	
Loenen	49	49	54	58	NW
Vreeland	x	15	13	15	ZO
Hollandsche Rading	x	10	10	10	
Huizen	167	167	221	221	
Naarden	24	44	34	34	ZO
Hilversum	-	-	-	-	
Bussum	7	7	17	17	
Eemnes	33	50	40	50	
Eembrugge	54	54	27	27	ZO en ZW
Eemdijk	13	13	9	9	NW
Weesp	76	76	46	65	N en NW
Nigtevecht	20	20	26	26	
Nederhorst den Berg	40	40	56	60	N
Loosdrecht (+Breukelerveen)	153	153	86	110	N
Ankeveen	27	27	27	27	
's-Graveland	65	65	81	81	N
Kortenhoef	48	48	49	49	N
Nieuwersluis	12	12	6	10	
Muiden/Muiderberg	82	160	189	210	
	927	1067	1039	1127	

(x = niet geteld; - = geen nesten)

RPSinoo
Huiszwaluw
(nest in aanbouw)

Behandeling per Gemeente/Plaats (tussen haakjes de tellers):

Blaricum (P. Dieperink). Volledig geteld. 55 nesten gevonden, waarvan 53% aan nieuwbouwhuizen. Het hoogste aantal nesten aan één gebouw bedroeg slechts 3.

Laren (P. Dieperink). Volledig geteld. Evenals in 1978 slechts 2 nesten gevonden aan een boerderij langs de rand van het dorp.

Loenen (J.P.Seyffert). Volledig geteld. Van de 49 nesten zaten er 41 aan nieuwbouwhuizen (= 83%).

Vreeland: Dit jaar niet geteld; geschat aantal nesten: 15.

Hollandsche Rading (W.Loode): Tot nu toe nog geen verslag ontvangen van dit gebied. Geschat aantal nesten: 10 stuks.

Huizen: (W.Cohen en A.Pluister). Volledig geteld. De daling van 221 naar 167 nesten is opmerkelijk, maar komt hoofdzakelijk voor rekening van de Havenstraat, waar 115 nesten geteld werden tegen 155 in 1978. De grootste kolonies hier werden gevonden in de Havenstraat nr. 83, 73/75 en nr. 95 met resp. 56, 27 en 26 nesten.

Naarden: (H.W.Reddingius-Schreuder en A.Pluister). De vesting werd volledig geteld. Hier werden 24 nesten gevonden aan oude gebouwen (waarvan 12 bij de kazerne) tegen slechts 12 in 1978. Bij de Chemische Fabriek Naarden werd niet geteld, schatting 20 nesten en bij de paardenstal in Valkeveen werden geen nesten gevonden (1978: 3).

Hilversum: (J.Harder en N.Klippel). Volledig geteld. In geheel Hilversum werden wederom geen nesten gevonden evenals in het gebied ten oosten van het Naardermeer (gemeente Naarden, Bussum) en de Hilversumse Meent, waar ze toch wel te verwachten zijn.

Bussum: (F.G.Rijnja). Volledig geteld. 7 nesten gevonden, tegen 17 in 1978. Grootste aantal nesten aan de Koedijklaan 15: 4 stuks.

Eemnes: (M. van Houten). Onvolledig geteld, evenals bij de vorige telling. Helaas werden alleen de Wakkerendijk, de Meentweg en de Noordbuurt geteld, alwaar resp. 24, 9 en geen nesten werden gevonden.

De grootste kolonie was hier Wakkerendijk 188a met 8 nesten. Voor de wijk achter de R.K.-kerk en de Laarderweg werden geen tellers gevonden; er broedden daar zeker huiszwaluwen. Er werden dus in totaal 33 nesten geteld maar een schatting van 50 nesten is waarschijnlijk nog voorzichtig.

Eembrugge: (K. van Lambalgen). Volledig geteld. Er werden 54 nesten gevonden, waarvan 9 aan een boerderij in de Eempolder. In 1978 27 nesten gevonden. Grootste kolonies: Eemweg 106 met 20 nesten en Zuidereind 1 met 11 nesten. Er werden maar 6 nesten aan nieuwe gebouwen gevonden (= 11%).

Eemdijk: (K. van Lambalgen). Volledig geteld. 13 nesten gevonden tegen 10 in 1978. Grootste aantal nesten: 6 stuks aan Vaartweg 5.

Nigtevecht: (J.W. van Galen Last). Volledig geteld. 20 nesten gevonden tegen 26 in 1978. Het maximum aantal nesten aan één gebouw bedroeg 3.

Weesp: (L. Beukeboom en J.W. van Galen Last). Deze keer wel volledig geteld. Er werden 37 nesten gevonden in het gebied ten zuiden van de Vecht en ten oosten van de Van Houtenlaan (in 1978 hier 46 nesten), met als grootste concentratie Utrechtseweg 118 met 9 nesten. In het overige deel van Weesp werden 39 nesten gevonden, waarvan 10 stuks bij 's-Gravelandseweg nr. 35. In totaal dus 76 nesten.

Nederhorst den Berg: (A. & T. Stoker en W. v.d.Hijden). Volledig geteld. Hier 40 nesten gevonden tegen 60 in 1978, een duidelijke terugval dus. Het hoogste aantal nesten, namelijk 7, werd gevonden aan een boerderij, Eilandseweg nr. 7. Aan nieuwbouwhuizen werden 6 nesten gevonden (= 15%).

Loosdrecht (+Breukelerveen): N.J.Dwars en H.W. de Soete). Volledig geteld. Er werden maar liefst 153 nesten gevonden, waarvan een groot deel aan de Oud- en Nieuw Loosdrechtsedijk. In 1978, toen het gebied onvolledig geteld werd, werden er 86 nesten gevonden.

Het totaal aantal nesten werd toen geschat op 110, hetgeen achteraf te laag is geweest. Aan de Horndijk werden 2 nesten gevonden (1978: geen). Op de Oud-Loosdrechtsedijk 110 werden 14 nesten aan één gebouw gevonden.

Ankeveen: (J.Hartog en F.v.Klaveren en R.G.Moolenbeek). Volledig geteld. Er werden 27 nesten gevonden, hetzelfde als in 1978. In Stichts Ankeveen werden 4 nesten gevonden, in Hollands Ankeveen 20 en langs de Herenweg 3 nesten. Hiervan bevonden zich 14 nesten (= 52%) aan nieuwbouwhuizen.

's-Graveland: (F. v. Klaveren en J.van Oord). Volledig geteld. Er werden duidelijk minder, nl. 65 nesten, geteld dan de 81 in 1978. Aan de Joh.Burgelaan nr. 27 werden 14 nesten geteld.

Kortenhoef: (F. v. Klaveren en J.van Oord en A.Vermeule). Volledig geteld. Hier 48 nesten gevonden waarvan 5 in de nieuwbouwwijk en 29 aan de Kortenhoefsedijk. Het hoogste aantal nesten aan één gebouw bedroeg 6 (Kortenhoefsedijk nr. 96).

Nieuwersluis: (J.P.Seyffert). Volledig geteld. Er werden in eerste instantie bij de telling in 1978 geen nesten gevonden maar achteraf bleek dat er toch 6 nesten zaten. In 1979 werden er 12 nesten gevonden, alle aan oude woningen.

Muiden/Muiderberg: (A.Vermeule en J.W. van Galen Last). In 1978 werden beide plaatsen onvolledig geteld en het aantal nesten werd voor Muiden op 40-60 en voor Muiderberg op 20-30 geschat. Daarnaast werden er nog 50 nesten in de Noordpolder geteld, waarvan 39 aan 2 huisjes langs het IJsselmeer. In de Gemeenschapspolder werden toen 7 nesten geteld. Later is gebleken dat Muiderberg toch geteld was, er werden maar liefst 92 nesten gevonden! In totaal zijn dus in 1978 189 nesten geteld in beide plaatsen, de schatting is 210. Het is duidelijk dat dit gebied één van de belangrijkste huiszwaluwconcentraties van ons werkgebied herbergt. In 1979 werden in Muiderberg 57 nesten gevonden en aan het gemaal langs het IJsselmeer 25, totaal dus 82. Voor Muiden en de overige gedeelten van de Gemeenschapspolder en de Noordpolder, die helaas niet geteld werden, wordt het aantal nesten op 80 geschat.

Kolonies

Bij de vorige telling hadden wij in ons werkgebied totaal 7 kolonies gevonden, d.w.z. gebouwen met meer dan 10 nesten eraan. Deze keer waren het er 10, en wel de volgende:

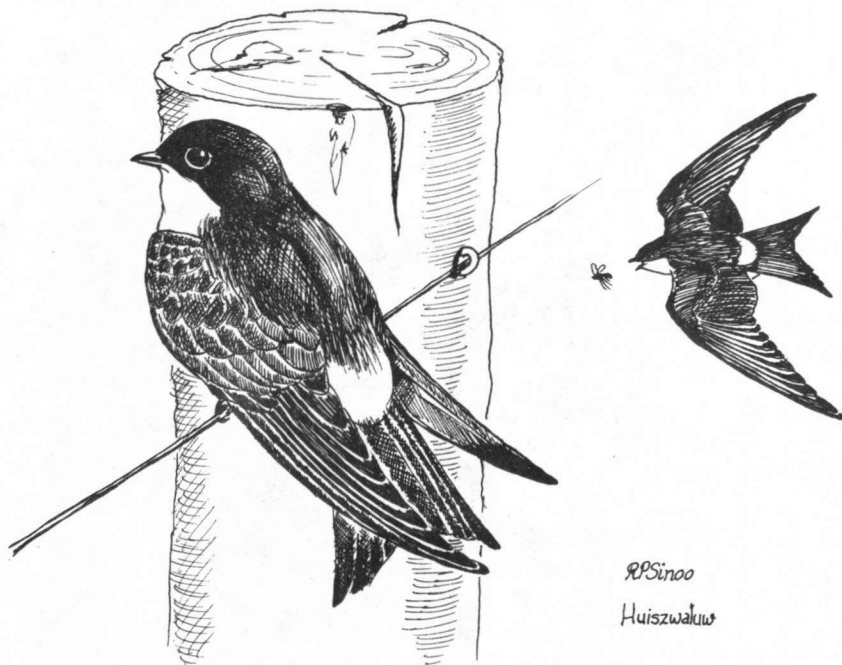
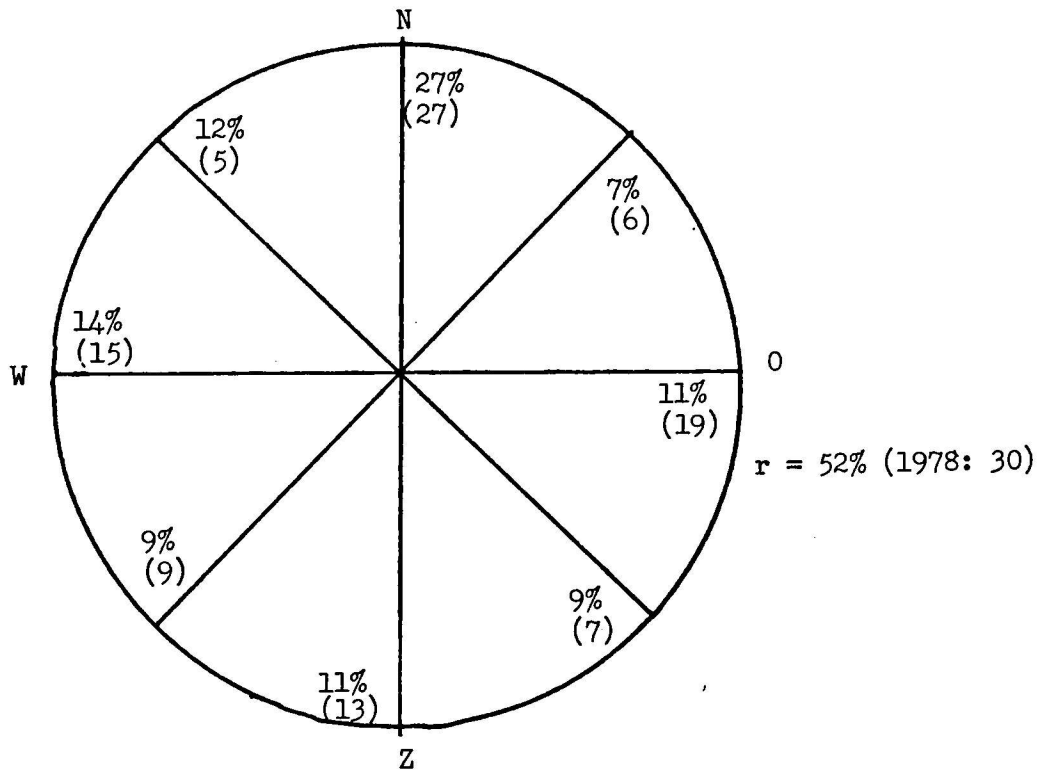
Huizen	:Havenstraat 83	56 nesten (in 1978 hier 84 nesten!)
	"" 73/75	27 "
	"" 95	26 " (in 1978 hier 60 nesten!)
Naarden	:kazerne	12 "
	Chem.Fabr. Naarden	20 " (schatting)
Eembrugge	:Eemweg 106	20 "
	Zuidereind 1	11 "
Loosdrecht	:Oud-Loosdrechtsedijk 110	14 "
's-Graveland	:Joh.Burgerlaan 27	14 "
Muiden	:Noordpolder (gemaal)	25 "

In 1979: 10 kolonies met samen 225 nesten = 24% van totaal aantal getelde nesten
In 1978: 7 kolonies met samen 246 nesten = 24% van totaal aantal getelde nesten

Voorkeurswindrichting van de nesten:

Door veel waarnemers werd de windrichting dit keer wat nauwkeuriger opgegeven en is nu ook van veel méér nesten bekend, namelijk 486 (= 52%).

In tabel I is te zien hoe de voorkeursrichting (of richtingen) per gemeente was in 1979. Uit de onderstaande grafiek valt nu duidelijk op te maken dat de richtingen N - NW - W favoriet zijn en dat het zuiden juist gemeden wordt. Dit laatste gaat ook bij nestkasten op en houdt verband met de felle middagzon die de temperatuur binnen de huiszwaluwnesten of nestkastjes aardig kan doen oplopen (broeikas-effect). De windrichtingverdeling klopt aardig met wat in 1978 gevonden werd en in de grafiek tussen haakjes staat.

Houtkleur:

Ook al was dit niet een gevraagd onderdeel van de telling, een aantal tellers hebben er toch op gelet. Bijna allen kwamen tot de conclusie dat de nesten vrijwel zonder uitzondering steeds op een lichte ondergrond waren bevestigd. Wat het aantal uitzonderingen betreft, gedacht moet worden aan enkele procenten (1 - 5%) van het totaal aantal nesten, beslist niet meer.

Alleen in Eemdijk en Eembrugge, waar er speciaal op gelet was door K. van Lambalgen, was deze verhouding geheel anders:

	Nesten op <u>donker</u> hout	<u>licht</u> hout
Eemdijk	3 (= 23%)	10
Eembrugge	27 (= 60%)	18
	30 (= 52%)	28

In beide plaatsen samen gezien bevond 52% van het aantal nesten zich op een donkere ondergrond, hetgeen opmerkelijk is. Kennelijk waren er vooral in Eembrugge weinig gebouwen, die broedgelegenheid hadden én een witte ondergrond. De huiszwaluwen moeten a.h.w. een "instinctieve barrière" nemen, voordat ze op donker hout hun nest bouwen, maar misschien is dit geen probleem meer als er al enkele jaren op dit donkere hout genesteld is (een soort "wennen" dus). Het zou leuk zijn als er bij de volgende telling door meer waarnemers op gelet wordt.

Samenvatting en conclusies:

In 1979 hebben er naar schatting 1000-1100 paren huiszwaluwen genesteld tegen 1100 - 1200 in 1978.

Het aantal paren is in ons werkgebied in de laatste 10 jaren toegenomen terwijl landelijk gezien de populatie iets afnam. De dichtheden zijn hier hoger dan die van geheel Nederland. Een voortzetting van deze telling is zeker de moeite waard en hopelijk worden Eemnes en Muiden dan ook volledig geteld, zodat het verspreidingsbeeld dan (bijna) volledig is.

ALLE TELLERS EN HELPERS BEDANKT !!!

Literatuur: R.G.Moolenbeek en P.Dieperink (1978). De huiszwaluw als broedvogel in het Gooi, Vechtplassen en Eemgebied. Korhaan 13, no. 3, blz. 81 - 87.
Teixeira, R.M. (1979). Atlas van de Nederlandse Broedvogels, blz. 237.

W.E. Cohen